

Dr. Kubassek János

Sáska László, orvos és természetbúvár, Afrika magyar csodadoktora

Az erdélyi örmény származású, legendás magyar orvos Erdélyben töltötte gyermekkorát a nagyenyedi Bethlen Kollégium diákjaként. Szilády Zoltán természetrajz tanár tanítványa volt. Bebarangolta a Bihar, a Keleti- és a Déli-Kárpátok hegyvilágát, Dalmácia karsztvidékeit, az Adria mellékét. Orvosi diplomája megszerzése után Isaszegen körorvosként dolgozott. 1933-ban élete párjával,

Dr. Sáska László

Mojzsis Máriával Olasz-Szomália fővárosába, Mogadiscióba utazott. Orvosi tevékenységét később Abesszíniában folytatta. Hailé Szelasszié császár veje, Rasz Deszta orvosaként Szidamoban élt, ahol gyógyító munkája mellett sokoldalú természettudományi gyűjtőmunkát végzett. Szafárikat szervezett Etiópia, Kenya és Tanganyika vadregényes vidékeire. Önzetlenül segítette számos

Sáska László (Nagyenyed, 1890. szeptember 26.–Arusha, Tanzánia, 1978. november 8.) orvos, orvosi és természettudományi szakíró. (Forrás: Wikipedia)

Középiskoláit szülővárosában, a Bethlen Kollégiumban végezte, de Tordán érettségizett 1910-ben. Rövid ideig segédjegyző volt Nagyponorban. Orvosi tanulmányait Kolozsváron kezdte, majd Budapesten és Bécsben foly-

magyar tudós munkáját. Vendége volt Széchenyi Zsigmond, Kittenberger Kálmán, Szunyogh János, Balázs Dénes. *Életem, Afrika* című, a Kritérium Kiadó gondozásában megjelent könyve plasztikus képet ad a „Fekete földrészen” megélt, viszontagságos élményeiről és tapasztalatairól. Munkássága a botanika, a zoológia, a néprajz számára egyaránt fontos adalékokat jelentenek. Sáska László életműve a ma-

gyar művelődéstörténet fontos, különleges értékekben bővelkedő része, mely Érden, a Magyar Földrajzi Múzeum állandó kiállításán is látható.

Az érdi múzeumkertben található Sáska László egyetlen mellszobra, Domonkos Béla érdi szobrászművész alkotása, mely méltó emléket állít az Afrika csodadoktoraként is emlegetett tudós orvosnak és természetbúvárnak.

tatta. Közben részt vett az I. világháborúban tüzérfőhadnagyként, s többször kitüntették. Egyetemi tanulmányait befejezve Isaszegen lett körorvos. 1933-ban kivándorolt Afrikába. Előbb Szomáliában, majd Etiópiában telepedett le; itt a császári család orvosa volt. Innen 1937-ben a tanzániai Arushába költözött, ahol haláláig élt és gyógyította a bennszülötteket.

Foglalkozott a trópusi betegségekkel, a rák megelőzé-

sével, de főként a malária gyógyításával. Új növény- és állatfajokat írt le, melyek az ő nevét viselik (pl. *Amorphophollus abessinicus Sascai*). Az Angol Királyi Rákkutató Intézet levelező tagjává választotta, 1972-ben a Román Orvostudományi Akadémiának is tagja lett.

Orvosi és természettudományi közleményei angol, német és magyar szaklapokban jelentek meg. Népszerűsítő írásait az Enyedi Hírlap is közölte a harmincas években.

Etnográfiai, antropológiai, botanikai és zoológiai megfigyeléseinek egy részét *Életem Afrika* című könyvében (Bukarest 1969) közölte, melyet ifj. Xántus János rendezett sajtó alá, fia, Xántus Gábor

Feleségével, Mojzsis Máriával

pedig filmet készített belőle. Orvosi szakmunkáját *Maláriától a rákig* címmel (Rákoscscaba 1939) Arushában írta.

Itt fekszem a Gidabó kisebbik testvérének, a Shisha-pataknak a partján, édes semmittevésben. Rám süt Afrika forró napözöne. Fejem alatt egy kemény bazaltkőpárna. Fölöttem a mérhetetlen kiterjedésű, hamuszürke égbolt, melynek levegőtengerében szakállas saskeselyűk eveznek, minden szárnyrebbenés nélkül.

A szakállas saskeselyű ritka óriásmadara Afrikának. Csak némely hegyvidékeken található. A gyönyörű madár bárány nagyságú, csőre alatt 8–10 cm hosszúságú, vastag sörtéjű fekete szakáll csüng alá. A madár melle sárgás- vagy rozsdabarna.

Nálunk is élt ennek az óriásmadárnak egyik faja, a Retyezát és Pareng-havasok sziklarengetegében. Az az európai, emez pedig az afrikai szakállas saskeselyű: a *Gypaetus ossifragus*. Megjelenésük nemesebb, és repülésük egészen más, mint egyéb dögevő rokonaiké. A figyelmes vadász csakhamar meg tudja különböztetni a hatalmas madarat egyéb keselyűféléktől, még akkor is, ha a madár felhőnyi magasságban evez. A szakállas saskeselyűn kívül nincs még egy ilyen jellegzetesen repülő madara a természetnek. Egyéb dögkeselyűk és szárnyas ragadozók kiterjesztett szárnya repülés alatt kőralakot mutat. A farkuk is ernyő alakú és rövid.

A szakállas keselyű kiterjesztett szárnya olyan, mint az acélból, alumíniumból megépített repülőgépe. Minden görbület nélküli, és ugyanilyen az egyenes, jellegzetesen hosszú farka is. A hosszú szárny s a hosszú farok közé ékeltest sokkal hosszabb, mint más egyéb ragadozó madár teste. Azért, amikor ez a ritka madár az égbolt kárpitján megjelenik, valóban csalódásig híven utánozza a felhők magasságában úszó repülőgép alakját.

Két szakállas keselyű úszik a levegőben, pontosan a fejem felett körözve. Méltóságosan és szárnyrebbenés nélkül eveznek a magasságban. Szemlét tartanak a szidamói őserdő, patakok és erdei tisztások felett.”

(*Afrika óriásmadarai, részlet Sáska László: Életem, Afrika című könyvből*)